

adiutorio Saluatoris ita legem seruare, vt peccatum vitet, quoniam corpus aggrauat animam, terrena inhabitatio deprimit sensum multam cogitantem, et vitata natura, de qua est quaestio, medicum implorat, clamatque: »sana animam meam.«

In secundo soluendo male illi operam locant, qui verba Pauli sic exponunt, vt loquutum eum dicant de aliqui dilectione, quae non sit dilectio Dei super omnia: non enim glorificant Deum; sicut Deum, qui illum singulis creaturis non praefereunt. Errant quoque qui Dei cultum in illa aliqui dilectione nituntur commonstrare ex Augustino (17). Vnde ineptissime Tournely, qui in ea aliunde est sententia, neminem sine speciali gratiae auxilio Deum super omnia diligere posse, ex verbis Apostoli, et Augustini probat, ex nobis esse aliqualem Dei amorem, scilicet inchoatum; aperte enim verque cultum, et dilectionem Dei super omnia commendat.

Itaque hanc nos interpretationem veluti Apostolico testimonio conformem apamus. Non glorificasse Gentiles Philosophos Deum, sicut Deum, licet illius notitiam habentes, quia euauerunt in cogitationibus suis, atque insipiens cor eorum obscuratum est, et creaturae potius, quam creatori serulerunt. Atque adeo Apostoli reprehensione digni, quod quum sufficientem gratiam ad resistendum sensuum illecebris habuissent, male arbitrio vsi sunt; vel gratia illa iusto iudicio priuati in desideria cordis sui libere traditi sunt.

Iam obiectiones contra tertiam propositionem propositae breuiter sunt eneruandae. Et ex his prima facilem ex dictis habet intelligentiam. Omni enim iure Baii, et Quesnellii propositiones anathemate confixae sunt; eo potissimum quod et gratiam a iustificatione seiunctam apertissime oppugnant; et actus quoslibet indeliberatos culpabiles implissime adsererent: et quamquam aliquae eorum propositiones sensum catholicum habere queant, ac veritatis speciem praesferre videantur, sunt tamen in sensu ab auctoribus intento respectiuae falsae, scandalosae, et haereticae. At quae nostrae opinionis ad hos errores conuentio? Certe nulla. Nam dicimus posse liberum arbitrium sine gratia suam beatitudinem appetere naturali instinctu, quem non potest amittere deprauata natura: manent enim in ea etiam post lapsum imago Dei non omnino detrita, idea honestatis, et lumen rationis, atque propensio congenita in vniuersale bonum. Dicimus insuper, posse liberum arbitrium actus in-

(17) Epist. xcix.

indeliberatos peragere, quos inculpabiles agnoscimus: dicimus posse virtutum officia, ac quaedam praecepta exercere; peccatum etiam rectissimo fine cum sola actuali gratia vitare, absque fidei habitu, et remissione peccatorum.

Secunda ex eo soluitur, quod S. Augustini mentem sinistre accipit. Probat enim S. Doctor de peccatorum meritis libro primo argumento allato fidei Christianae gratiam, non rependi virtutibus moralibus, et humanis, nec pro antegesta vita animas rationales corporeis pesribus affligi. Nihil itaque ibi aduersus adsertionem nostram tradit.

CAPVT XIX.

Venialium peccatorum deuitationem, finalem item perseuerantiam ex gratia esse probat.

Omnia peccata venialia deuitare singularissimum diuinae gratiae donum est.

Est et in finem vsque perseuerare.

Priorem propositionem tradunt primo Sacrae litterae. Dicitur enim Paralipomenon II. cap. vi. »non est homo, qui non peccet.« Ecl. vii. »non est homo iustus in terra, qui faciat bonum in terra, et non peccet.« Iacobi iii. »in multis offendimus omnes.« Et epistola I. Ioannis: »si dixerimus quoniam peccatum non habemus, ipsi nos seducimus.« Quae omnia ad homines etiam sanctitatis eximiae pertinere liquet ex vniuersali verborum pronuntiatione, ex Can. vi. Synodi Mileuitanae, et ex Augustino (1).

Deinde hanc adsertionem firmat Oratio Dominica, qua etiam sublimioris sanctitatis Viti quotidie orant, dicentes: »dimitte nobis debita nostra.« Quae oratio non solum est humilis, sed etiam vera, vt constat ex Tridentino Concilio dicente (2), et si quis »sic accipiendum purauerit, vt dicat propter humilitatem oportere dici nos habere peccatum, non quia vere ita est, nouerit hanc interpretationem esse memorato Canone vi. Mileuitano proscriptam.

Accedit Augustini auctoritas. Ait enim de peccatorum meritis
Tom. III. R ris

(1) De nat. et grat. cap. 66.

(2) Sess. vi. cap. 11.

tis scribens (3): »credo Scripturae dicenti non intres in iudicium cum seruo tuo, quoniam non iustificabitur in conspectu tuo omn̄is viuens. Et ideo misericordia Dei opus est, quae superexaltat iudicio, quae illi non erit qui non facit misericordiam. Et »Propheta quum diceret, dixi pronuntiabo aduersus me delictum meum Domino, et tu dimisisti impietatem cordis mei, continuo »subiunxit, pro hac orabit ad te omnis Sanctus in tempore oportuno. Non ergo omnis peccator, sed omnis Sanctus: vox enim »Sanctorum est, si dixerimus quia peccatum non habemus, nos ipsos seducimus, et veritas in nobis non est.« Et de natura et gratia (4): »hac ergo Virgine (Beatissima Dei Genitrice) excepta, »si omnes illos Sanctos, et Sanctas quum hic viuerent congregare possemus, et interrogare, vtrum essent sine peccato, »quid »fuisse responsuros putamus, vtrum hoc quod iste dicit, an quod »Ioannes Apostolus? Rogo vos quantaliber fuerint in hoc corpore »excellencia sanctitatis, si hoc interrogari potuissent, vna voce clamasset, si dixerimus quia peccatum non habemus, nos ipsos »seducimus et veritas in nobis non est; »an illud humiliter responderent fortasse quam verius? Sed huic iam placet, et recte placet, laudem humilitatis in parte non ponere falsitatis. Itaque hoc »si verum dicerent, haberent peccatum, quod humiliter faterentur, »quia veritas in eis esset. Si autem hoc mentirentur, nihilominus »haberent peccatum, quia veritas in eis non esset.«

Augustino consonat S. Thomas scribens (5): »sed contra est, »quod Augustinus dicit in lib. de perfectione iustitiae, quisquis negat nos orare debere ne intremus in tentationem (negat autem hoc, qui contendit ad non peccandum gratiae Dei adiutorium non »esse homini necessarium, sed sola lege accepta humanam sufficere voluntatem) ab auribus omnium remouendum, et ore omnium »anathematizandum esse non dubito.« Et subiungens: »in statu autem naturae corruptae indiget homo gratia habituali sanante naturam ad hoc quod omnino a peccato absteineat: quae quidem »sanatio primo fit in praesenti vita secundum mentem, appetitu carnali nondum totaliter reparato. Vnde Apostolus ad Rom. vii. in »persona hominis reparati dicit, ego ipse mente seruo legi Dei, »carne autem legi peccati. In quo quidem statu potest homo ab-

(3) Lib. II. cap. 7.
(4) Cap. 36.

(5) Prima Secundae, quae. cix.
art. 8.

»stinere ab omni peccato mortali, quod in ratione consistit, vt supra habitum est: non autem potest homo abstinere ab omni peccato veniali, propter corruptionem inferioris appetitus sensualitatis, cuius motus singulos quidem ratio reprimere potest: non autem omnes, quia dum vni resistere nititur, fortassis alius insurgit, et etiam quia ratio non semper potest esse peruigil ad huiusmodi motus vitandos.«

Tandem, et ipsa ratio propositionem suadet: continuo enim, quando mens corruptibili corpore grauatur, sensus rationi bellum mouent; adeo vt concupiscentiae perpetuis fluctibus iactetur, quorum dum vnum comprimit, alter insurgit, nunc voluptatis, nunc inanis gloriae, aliorumque. Vt ergo omnia penitus peccata deuiter, debet peruigil ratio singulis momentis circumspicere, fluctus frangere, motus reprimere, ac sedare: quod autem specialissimum Dei beneficium fore quis inficiabitur?

Admonere tamen hic opere pretium ducimus, haud negare nos posse hominem iustum ad aliquod tempus omnia venialia vitare, quoniam non semper appetitus sensitiuus in acris aliquos deordinatos erumpit; neque continuo peccandi occasiones, peruersarumque cogitationum diuertacula occurrunt. At tempus hocce determinare difficilis, ac perobscura res est.

Illud quoque admonere volumus, adsertionem nostram de Sanctissima Dei Genitrice non loqui. Eam ab hac generali lege exceptam volumus; et Tridentini Canonem (6) hic subnectimus: »si quis dixerit hominem semel iustificatum . . . posse in tota vita peccata omnia vitare, etiam venialia, nisi ex speciali Dei priuilegio, quemadmodum de Beata Virgine tenet Ecclesia, anathema »sit.«

Secundam propositionem litterae etiam Sacrae praeprimis testantur. Legimus enim ad Philipp. I. »vobis donatum est pro Christo, non solum vt credatis in eum, verum etiam vt patiamini pro eo.« Passio autem ad finem salutis spectat, sicut fides ad initium: igitur vt fides specialis gratiae donum est, ita et passio, seu finis. Item Hieremiae xxxii. »timorem Domini dabo in cor eorum, vt a me non recedant.« »Quid vero non recedere a Deo est, nisi Deo adhaerere? Et Psalm. vii. »fiat manus tua super virum dexteræ tuæ, »et super filium hominis, quem confirmasti, et non discedimus a

R 2

»te.

(6) Numero xxiii. Sess. vi.

te. « Qui quidem homo Christus est, cuius meritis corporis eius membra vniuntur, et permanent.

Eandem demonstrat Augustinus (7) ex orationibus Ecclesiae: peti enim a Deo finalem perseverantiam ex Dominica Oratione apertissime constat. Quum enim dicimus: »sanctificetur nomen tuum:« non petimus vt Deus sanctificetur orationibus nostris, sed vt nomen eius sanctificetur in nobis: atque vt sanctificetur in susceptione baptismatis, in quo de gratia Dei sumitur viuificatio, ita sanctificatur perseverantia, per quam viuificatio illa perficitur, vt quod esse coepimus numquam desinat. Et quum dicimus: »adueniat regnum tuum:« vt veniat nobis poscimus, quod confertur Sanctis perseverantibus vsque in finem. Et quum dicimus: »fiat voluntas tua:« sicut in Coelo, et in terra, »poscimus vt terra imitetur Coelum, homo Angelum, viator comprehensorem, et sit quod nondum est mortalis homo, non vt perseueret quod est. Similia et in reliquis petitionibus exoramus, vt fuisse Augustinus laudato loco.

Probant eandem thesim Conciliorum definitiones. Arausicanum II. (8) ait: »adiutorium Dei etiam renatis, ac Sanctis semper est implorandum, vt ad finem bonum peruenire, vel in bono possint opere perdurare.« Tridentinum Sess. vi. (9) perseverantiae donum *magnum* appellat; et infra definit (10): »si quis dixerit iustificationem, vel sine speciali auxilio Dei in accepta iustitia perseuerare posse, vel eo non posse, anathema sit.«

Praeterea; aperta nimis ac explorata est in hac ~~ve~~ Patrum traditione. Legantur praecipue Augustinus (11), et Thomas (12): ex quibus insuper inuictissimae hae rationes deducuntur. I: his qui praedestinati sunt conformes fieri imaginis filii sui, parauit Deus misericorditer tale donum, per quod perseuerantes vsque in finem salui sunt: quale donum iis, qui non pertinent ad illam praedestinationem secundum propositum, inscrutabili Dei iudicio denegatur: perseverantia igitur solis electis diuina praedestinatione praeparata est: et hanc praedestinationem sine operum praescientia fieri Augustinus probat. Porro donum illud, cuius largitio pro inscrutabili Dei beneplacito vni confertur, et non alteri, beneficium est, non com-

(7) De dono Perseu. a cap. 3. vsque ad 6.

(8) Canone x.

(9) Canone xvi.

(10) Canone xxii.

(11) De Praed. Ss. cap. 14. et alibi passim.

(12) Prima Secundae, quaest. cix. art. 10. et Secunda Secundae, quaest. cxxxvii. art. 4.

mune, sed speciale. Si ergo perseverantia iustis, piisque hominibus occultissimo iudicio confertur, vel denegatur, gratiae munus est maximum, et eximium, et diuina liberalitate concessum, et solis electis in Christo ante mundi constitutionem, quos ad salutem perducit.

II. Deus ita Angelorum, et hominum vitam ordinauit, vt in ea prius ostenderet quid posset liberum arbitrium, deinde quid sine gratiae beneficium, vt Augustinus auctor est: quapropter primo homini in bonis constituto Conditoris dedit perseverantiae potestatem, lapsis vero perseverantiam ipsam elargitur, quoniam virtus in infirmitate perficitur, ne quis in Domino glorietur: ac per hoc ne de ipsa perseverantia voluit Deus gloriari Sanctos suos nisi in ipsis: qui in hoc loco miseriarum, animaduertens hominem inter tot tentationes infirmitate succumbere, et se ipso perseuerare non posse, si fortissimo dimisserat facere quod vellet, infirmis seruauit, vt ipso donante inuictissime quod bonum est vellet, et hoc deserere nollent. Atque postremum hoc est perseverantiae donum misericorditer praeparatum praedestinati in regnum Dei. Quapropter Augustini sententia praedestinatio, ac perseverantia Angelorum donum quidem gratiae fuit, sed non speciale. Quod et S. Thomam sentire Augustinenses arbitrantur, ex eo quod doceat (13), »quod primo homini datum est non vt perseueraret, sed vt perseuerare posset per liberum arbitrium, quia nulla corruptio tunc erat in humana natura, quae difficultatem perseuerandi praerberet.« Et pariter (14), hominem lapsum indigere ad perseuerandum »diuino auxilio ipsum dirigente, et protegente contra tentationum impulsus.« Ex quibus apparet, aiunt, S. Thomam, vbi ait, gratiam necessariam esse ad perseuerandum, »quia arbitrium de se est veritabile,« veritabilitatem appellare inclinationem appetitus rationalis in bonum priuatum, ob quam in statu naturae corruptae necessaria est homini gratia medicinalis, vt auctor est ipse S. Thomas.

III. Vel inquiritur de dono perseverantiae paruulorum, vel eorum qui post iustificationem acceptam, priusquam occurrant graues tentationes, et salutis pericula, mortem obeunt, vel eorum denique, qui ad acerrimum, turbulentumque discrimen veniunt. At in omnibus his perseverantia est munus Dei singularissimum. De par-

(13) In Secunda Secundae, quaest. et art. supra laudatis.

(14) Et in Prima Secundae, quaest. et art. citatis.

+ nisi

paruulis enim apparet singularis prouidentiae dispositio illis Sapientiae iv. verbis descripta: »raptus est ne malitia mutaret intellectum eius.« Quae sic Augustinus exponit (15): »ne quisquam praesumtor ita de occultis iudicet alienis: quid dicturus est de infantulis paruulis, quorum plerique accepto in illa aetate Christianae gratiae Sacramento, quum sine dubio pertinerent ad vitam aeternam, si continuo ex hac vita emigrarent, sinuntur crescere, et nonnulli etiam apostatae fiunt. Vnde? Nisi quia non pertinent ad illam praedestinationem,« ceter. Atque haec Augustini ratiocinatio in iis quoque, qui post acceptam iustificationem diu vitam non protrahunt, valet. De quibus insuper de dono perseverantiae agens (16), scribit: »videte iam a veritate quam sit alienum negare donum Dei esse perseverantiam vsque in finem huius vitae, quum vitae huius quando voluerit ipse dat finem, quem si dat ante imminens lapsum, facit hominem perseverare vsque in finem.« Itaque in illis qui post acceptam iustificationem cito rapiuntur, finalis perseverantia donum Dei speciale est, quia specialiter Dei prouidentia ante lapsum imminens moriuntur. Est tandem et in his, qui veniunt ad acerrimum discrimen, quoniam ulterius egerunt diuino auxilio ipsos dirigente, et protegente contra tentationum impulsus. »Vt enim Augustinus ipse scribit (17): »multo: : difficilius perseveratur ubi hoc agit qui persequitur ne perseueretur, et propterea vsque ad mortem sustinetur ut perseueretur. Illam proinde difficilius perseverantiam, istam facilius est habere; sed cui nihil difficilius est, facile est utramque donare.«

CAPVT XX.

Obiectiones in contrarium soluntur, Haereticorum prius errore detecto.

In priorem propositionem Theologi catholici communiter eunt: Pelagiani autem e contrario sustinebant permultos in hac vita perfectos fuisse. Fuit etiam eorundem error secundae propositioni oppositus, posse hominem in finem vsque perseverare per liberum arbitrium absque Redemptoris gratia. Posthac Semipelagiani qui electionem

(15) In Epist. lxx. ad Paul.
(16) Cap. 17.

(17) Cap. 2.

lectionem secundum propositum aegre ferebant, quasi libertatem euerteret, docuere a nobis esse fidei initium, ex cuius praesentia Deus sufficientem gratiam impertiretur, et si huic liberum cooperetur arbitrium, dona ampliora adderet, quibus posset perseverare si vellet. Numquam tamen adduci potuerunt, ut faterentur necessarium esse ad perseverandum adiutorium quo perseverantia ipsa donatur.

Atque primam propositionem sic haeretici homines impetere consueverunt. I: plura extant in Scripturis testimonia attestantia multos in hac vita perfectos fuisse. De Iob enim legitur cap. i. »non est illi homo similis super terram, sine querela, iustus, verus Dei cultor, abstinens se ab omni opere malo.« De Zacharia item, et Elisabetha Lucae i. dicitur: »erant autem iusti ambo, incedentes in omnibus mandatis, et iustificationibus Domini sine querela.« Praeterea Ioann. cap. iii. ait: »omnis qui natus est ex Deo peccatum non facit, quia semen eius in ipso manet, et non potest peccare, quoniam ex Deo natus est.« Postremo Apostolus ad Philipp. iii. scribit: »quicumque perfecti sumus hoc sentiamus.«

II: si ordinariis gratiae auxiliis non possumus omnia venialia deuitare peccata, iniuste praecipit nobis Deus, qui impossibilia non iubet, diuina mandata custodiri nimis: frustra etiam et nos quotidie oramus, ut Dominus dirigat sensus, sermones, et actus nostros, ut ad nullum declinemus peccatum: ergo venialia deuitare non est diuinae gratiae beneficium.

Posteriorem vero adsertionem sic oppugnant. Primo: Augustino auctore Deus animam sanat per gratiam habitualementem; ait enim (1): »sanat Deus, non solum ut deleat quod peccauimus, sed ut praestet etiam ne peccemus.« Igitur quisquis ad iustitiam perductus est, in ea habet perseverandi adiutorium.

Secundo: definitum a Synodo Tridentina est (2), Deum semel iustificatos sua gratia non deserere, nisi prius deserat: at si iustificatus per gratiam habitualementem et ordinaria auxilia perseverare non posset, a Deo desereretur, antequam eum desereret Deus: perseverare ergo potest.

Tertio: tota ratio, ac caussa cur multi non perseverarent, aliis contra perseverantibus, ex solo libero arbitrio repetenda est. Non igitur gratiae beneficium perseverantia est.

Quarto: homo iustus potest sine speciali gratia ad breue saltem

(1) De Nat. et Grat. cap. 16. (2) Sess. vi. cap. 11.

tempus mortale peccatum vitare: ergo si in statu illo moriatur in finem perseuerare dicendus est. At causae naturales ab vniuersali prouidentia directae, et ordinatae possunt ei mortem inferre: Igitur in eo casu non erit perseuerantia speciale donum Dei.

Quinto: Iustus, quum sit filius Dei adoptiuus, habet ius ad gloriam: habet ergo et ius ad finalem perseuerantiam, per quam gratia cum gloria coniungitur.

His tamen facile occurritur. Itaque ad Scripturarum testimonia, ex quibus primum argumentum integratur, haec sit generalis responsio, videlicet: duplicem dari perfectionem; vnam secundum vitae praesentis modum; alteram patriae. Primae hoc quoque imputatur, si se quisque nouerit imperfectum. Alterius maximum lucrum est nullis vitii carnis obnoxium esse; neque vlla emendandis peccatis medicina opus esse. Tradit hanc distinctionem Augustinus (3). Qua stante, in ipsa perfectionis linea gradus distinguendi sunt, quorum summus est, non posse iam imperfectum esse. Sed et in hac vita vnus altero perfectior est: nam vt ipse Augustinus ait (4): »potest fieri, vt iam sit aliquis sapientiae perfectus auditor, cuius nondum sit perfectus Doctor: potest perfectus esse iustitiae cognitor, nondum perfectus effector.« Vnde plures in hac vita priorem habuere perfectionem, in qua iustus accusator est sui, et quotidie orat: »dimitte nobis debita nostra.«

Placet tamen singula excurrere. Igitur laudatur ibi Iob aliorum comparatione. Laudatur Zacharias et Elisabetha pariter, quoniam legem sine querela seruauerunt, ita vt nemo de illorum vita quaereretur; tamen Zacharias ipse pro suis delictis hostias obtulisse constat. Homo insuper ex Deo natus non peccat, vt optime Ioannes dicit, imo et peccare non potest, quoniam peccatum ex verusta natiuitate oritur, per quam quandiu viuimus in corpore corruptibili, ipso Ioanne docente, si dixerimus, quia peccatum non habemus nos ipsos seducimus. Nemo autem peccat, in quantum gratia spiritali regeneratur, et est noua in Christo creatura, nouumque figmentum. Postremo, Apostolus scribens ad Philippenses demonstrat, se in alia re perfectum esse, in alia non esse; sicut in legis doctrina dici potest quisquam perfectus, etiamsi eum aliquid adhuc lateat.

Ad secundam obiectionem respondetur: quod licet possit homo

(3) Lib. iij. ad Bonif. cap. 10.

(4) In ii. de peccat. merit. cap. 15.

mo in hac vita sine peccato esse per Dei gratiam, et liberum arbitrium; non tamen potentia proxima, et cum actu coniuncta; nisi gratia illa specialis sit: sicut potest quis per auxilia sufficientia mandata obseruare, quae tamen actu non obseruabit, nisi auxilium sit efficax. Sufficit autem etiam potentia ab actu seiuincta vt Deus impossibilia iubere non dicatur, sitque transgressio libera, voluntaria, et culpabilis. Ita Augustinus (5). Ratio vero ob quam necessaria est specialis gratia, vt actu vitentur omnia peccata, est, quia simul praeceptis omnibus negatiuis, et nonnullis positiuus tenemur obstricti, simul internis, externisque impetitur pugnis, simulque plura vitanda occurrunt. Itaque diuina gratia adiuti quolibet in indiuiduo peccatum depellere possumus, atque surgentes motus comprimere; sed id non ita consequemur, vt nulla etiam minima culpa in diuturno certamine maculemur. Quod sane periculum magis, magisque ad orationem nos impellit, vt Domino auxiliante omne declinemus peccatum, etiam minimum, si fieri potest. In forma igitur iuxta hanc doctrinam dicendum arbitramur, non posse hominem venialia omnia collectiue sine speciali gratia deuitare; possit licet distributiue.

Primum autem secundi ordinis argumentum sic soluitur: potest vtique Deus animam sanare, praestando vt non peccemus. Sed hoc, ait Augustinus (6), agit iudicio suo, nec ordinem sanandi accipit ab aegrotis; vnde quos vult firmissimos efficere, non solum sanat, ne vltius peccent, si velint; sed praeparat etiam in eis voluntatem, vt velint non peccare, et sint perseuerantes usque in finem.

Secundum hanc habet explicationem: hominem esse qui prius semper Deum deserat; quoniam libere, ac voluntarie obicem ponit, ne actualis gratia cum habituali coniuncta impertiat ei potentiam proximae expeditam cum ipsa actuali perseuerantia conexam: quare subtrahitur ei gratia efficax. Ita nos Augustinus edocet, vbi scribit (7): »per voluntatem nostram, sine qua bene non possumus operari, cito potest subrepre animo humano, vt quod bene operatur, suum tantummodo existimet, et dicat in abundantia sua: non mouebor in aeternum.« Vnde neganda est minor argumenti propositio.

Tertium quod opponunt, falsum vniuersaliter prolatum est. Er-
Tom. III. S enim

(5) Lib. ii. de peccat. merit. capp. 6. et 16.

(6) Vbi supra.
(7) Cap. 27.

enim in infantibus, qui ante baptismum rapiuntur, vsus rationis nondum capacibus, non perseverantia est peccati originis poena, et ex aduerso in iis, qui accepto regenerationis Sacramento decedunt, finalis perseverantia est absque libertatis vsu. Deinde respondetur: imputari nobis non perseverantiam, quoniam libere Dei praecepta transgredimur: Deo autem perseverantiam attribui, quia voluntatem ipse praeparat, ne transgrediamur, atque nobis vires praeber. Vt enim loquitur Augustinus (8): „certum est nos mandata seruare si volumus, et facere quum facimus: sed praeparatur voluntas a Domino, et ille facit vt faciamus.“

Ad tertium dicendum: falsam esse illatam consequutionem: non enim caussis naturalibus tribuendum est, quod homini iusto mors superueniat, antequam tentationibus vexetur, sed Dei erga electos beneficentissimae prouidentiae.

Postremum hanc habet intelligentiam. Habere iustum ius remotum, vt dicitur, ad gloriam, atque dummodo ad mortem vsque in gratia perseueret: non tamen ius proximum; neque ipsi gloria conceditur, nisi re ipsa perseueret: dicitur enim Matth. x. „qui autem tem perseuerauerit vsque in finem hic saluus erit.“ Deus insuper nemini denegat sufficientia media, sed iusto, aequissimoque iudicio auxilium efficax, sine quo nequit homo lapsus proxime perseuerare, his denegatur, qui obicem ponunt: est etenim hoc auxilium extraordinarium, illisque vnice paratum iustis, qui filii sunt, et haec quilibet accipit, quae in charitate perseuerantes, in Deo manent.

CAPVT XXI.

De dispositione ad gratiam breuiter disputatur. Vulgatum illud axioma, facienti quod est in se Deus non denegat gratiam, exponitur.

Dispositio ad gratiam a natura non est.

Hanc veritatem ex Scripturis primo didicimus. Docent enim Sacrae litterae nihil sine gratia a nobis fieri, quod ad veram pietatem pertineat, iuxta illud Christi Domini Ioannis xv. „sine me nihil potestis facere:“ et, „nemo potest ad me venire, nisi Pater

(8) De grat. et lib. arb. cap. 16.

„qui missit me, traxerit eum.“ Docent quoque, omne salutare opus a Dei gratia principium habere, iuxta illud Pauli ad Philipp. i. et ii. „qui incipit in nobis opus bonum;“ „Deus est qui operatur in vobis, et perficere.“ Docent, ad gratiae rationem pertinere vt non sit debita operibus; nihilque prius Deo nos tribuere propter quod gratiae beneficia rependat; iuxta illud eiusdem Apostoli ad Rom. xi. „si autem gratia, iam non ex operibus, alioquin gratia iam non est gratia:“ et, „quis prior dedit illi, et retribuatur ei?“ Non ergo Dei gratia a natura est, nec ad illam naturaliter quis disponitur.

Scripturis consonant Concilia. Expresse enim definit Concilium Arausicanum (1): „misericordiam diuinitus non conferri sine gratia Dei desiderantibus, conantibus, laborantibus, pulsantibus, aut quicquam tale facientibus nobis, atque fieri per inspirationem Spiritus Sancti, vt haec omnia sicut oportet agere valeamus.“ Tridentinum etiam declarat (2): „ipsius iustificationis exordium a multis a Dei per Iesum Christum praeueniente gratia sumendum.“ Quae autem est ad gratiam dispositio nisi iustificationis exordium? Tradiderant similia Africae Concilia, vt apud Prosperum legitur.

Accedit Augustini auctoritas, cui ceteri Patres subscribunt: „non enim, inquit (3), Dei gratia, gratia erit illo modo, nisi grauita fuerit omnino.“ Et: „possum quidem dicere, ait (4), remissionem peccatorum esse gratiam, quae nullis praecedentibus meritis datur. Quid enim habere boni meriti possunt peccatores? Sed nec ipsa remissio peccatorum sine aliquo merito est, si fides hanc impetrat.“ ceter.

Ex quibus tandem haec potissima ratio exurgit: si dispositio ad gratiam ex natura esset, gratiaque proinde iuxta merita daretur, praedestinatio, ac gloria opus essent volentis, atque currentis; et vnusquisque se per liberum arbitrium a non electis discerneret: at contraria haec sunt Scripturis, Conciliis, Patribus: non igitur a natura est dispositio ad gratiam.

COROLLARIUM.

Atque adductae hucusque probationes plene euincunt, Theologicum axioma, scilicet, facienti quod est in se Deus non denegat gratiam.

(1) Canone vi.
(2) Sess. vi.

(3) De peccato orig. cap. 24.
(4) Epist. ad Sixtum cxcv.

*J. Thom.
ait: 11da,
quod absolute
in conditio
nae meret*

*Iustus vian
et canam*

*quilibet acci
pantur; et ideo respondet
cum illo, quod regem peccati*

ty e impedimentum peccati

deno merito

loquendo de alio

a. J. ad 3.

gratiam, ita accipiendum esse, vt facienti quod in se est cum adiutorio gratiae mouentis, et operantis, Deus gratiam tribuat vberiorum, siue fidem perfectam, siue iustificationem, siue augmentum charitatis, siue gloriam, ac sempiternam beatitudinem: vnde ad excitandam magis, magisque inflammandam torpentem hominum voluntatem, non ad euertendam diuinam praemotionem prolatum esse. Itaque recte S. Thomas docet (5): „dicendum quod nihil homo potest facere nisi a Deo moueatur secundum illud Ioannis xv. „sine me nihil potestis facere, et ideo quum dicitur homo facere „quod in se est, dicitur, hoc est in potestate hominis secundum „quod est motus a Deo.“

Quibus tandem, et Moliniana, nescio quae, conuentio, aut lex, cuius intuitu supernaturalium gratiarum auxilia facienti quod est in se per liberi arbitrii vires naturales conferuntur, penitus exploditur.

CAPVT XXII.

Scholae Doctorum contraria sententia refertur, eiusdemque momenti fit satis.

Pelagianum dogma, et multis a nobis descriptum hoc libro est, et saepius oppugnatum. Illud tamen denuo placuit debellare superiore capite, breuiter licet, et veluti in transcurso. Nam potissimum ibi verba fecimus aduersus nonnulla Scholasticorum placita, quae vnica generali propositione refecimus. Fuere enim ex his nonnulli, qui opinarentur inesse operibus naturalibus vim meriti *de congruo* (sic loquuntur) ad supernaturalia beneficii obtinenda; quique existimarent, posse homines naturae viribus sese ad gratiam disponere. Quam quidem dispositionem positiuam aliqui, alii negatiuam dixerunt. Est tamen discrimen hocce meritum inter et dispositionem; quod meritum largitorem quodammodo mouet vt velit beneficia conferre; dispositio vero aptat subiectum, vt si velit conferre, eadem non respuat. Et postremam hanc sententiam tenuisse Durandum, Scotum, et Gabrielem, Estius scribit (1). Aliam viam Sectariorum suis Molina, ille extinctae Societatis Scriptor, parauit, docens facienti quod est in se per vires naturae inditas Deum gratiam largiri, non quod

(5) Prima Secundae, quaest. cix. art. 6. ad 1.

(1) Lib. II. Dist. xxvi. S. 34.

naturalia opera ad eam positiuè disponant, aut illam mereantur, sed lege quadam et pacto inito a Deo cum Iesu Christo, vt bene vtenibus ratione, ac lumine naturali, supernaturalè auxilium non denegetur. Egregium sane hominis inuentum; quod et domestici ipsi horrent tanquam Massiliensium errori affinem. Verum nec in his etiam, quae contra consodalem adducunt, eos consulere volumus.

Harum autem opinionum haec in genere sunt momenta. I: haec in Scripturis leguntur Prouerb. xvi. „hominis est animam praeparare.“ Zach. i: „conuertimini ad me, et conuertar ad vos.“ Math. xxv. „et vni dedit quinque talenta, alii autem duo, alii vero vnum; vnicuique secundum propriam virtutem.“ Lucae xi. „dabit spiritum bonum petentibus se.“ Ioannis i. „quotquot autem receperunt eum, dedit eis potestatem filios Dei fieri.“ Apost. ad Rom. vii. „nam velle adiacet mihi, perficere autem bonum non inuenio.“ Et Apocalip. iii. „ecce sto ad ostium, et pulso; si quis audierit vocem meam, et aperierit mihi ianuam, intrabo ad illum.“ Igitur litterae Sacrae testantur hominis esse disponi ad Dei gratiam.

II. Haec Patres tradidere. Origenes (2): „si offeramus Deo iustitiam nostram, accipiemus ab ipso iustitiam Dei.“ Ambrosius (3): „non dormientibus, ait, diuina beneficia seruari, sed obseruantibus.“ Augustinus (4) scribit, Deum dedisse hominibus quaedam bona huic vitae congrua „eo pacto acquisissimo, vt qui mortalibus talibus bonis paci mortalium accommodatis recte vsus fuerit, accipiat „ampliora, atque meliora, ipsam scilicet immortalitatis pacem, eique „conuenientem gloriam.“ Et (5): „Deus nulli vmquam defuit, qui „dignus fuit, et cui defuit, dignus non fuit.“ Postremo, S. Thomas (6) docet, quod si aliquis in syluis enutritus „ductum naturalis rationis sequeretur in appetitu boni, et fuga mali, certissime ei Deus, „vel per internam inspirationem reuelaret ea, quae sunt credenda, vel „aliquem fidei praedictorem ad eum dirigeret, sicut misit Petrum „ad Cornelium.“ Et infra (7): „gratiam, quae opera meritoria facit, „quamuis homo acquirere non possit ex libero arbitrio, potest tamen ad gratiam habendam se praeparare, quae ei non denegabitur, „si fecerit quod in se est, et ideo non est omnino extra potestatem

(2) Hom. xxxix. super Num.

(3) Lib. iv. in Lucam.

(4) Lib. xxx. de Ciuit. Dei cap. 23.

(5) Contra Porphy. cap. 9.

(6) Quaest. xiv. de Verit. art. 11.

ad primum.

(7) Quaest. xxiv. de Verit. art. 1.

ad secundum.

„liberi arbitrii opera meritoria agere, quamuis ad hoc per se potestas „liberi arbitrii non sufficiat.“ Item contra Gentes scribens (8): „Deus „quantum in se est, paratus est omnibus gratiam dare, sed illi soli „gratia priuantur, qui in se ipsis gratiae impedimentum praestant.“ Quod ille sane non praestat, qui totum quod in se est, naturali conatu facit. Agnoscunt ergo Patres quandam in natura dispositionem, iuxta quam sese Deus acquissima lege obligauit gratiam conferre.

III. Id ipsum multiplex ratio suadet. Nam primo, non officit rationalis animae creationi, quod homo corporealem materiam praepararet, ac disponat: neque ergo liberam gratiae largitionem tollit, quod ad eam quis possit se naturaliter praeparare. Deinde: quum iuxta Molinae sententiam gratia non detur secundum merita, sed ex diuina liberalitate, et beneficentia, irreecte, qui eam tenent, Pelagianismi norantur.

Insuper: ea est Sacramentorum efficacia, vt eis, quum sint sensibilia, et elementis consent, seu rebus, institutione, ac lege diuina character et gratia adnectuntur: igitur et naturalibus operibus pactione et lege adnecti Dei gratia poterit.

Ceterum nihil ex his minus elicitur quam quod aduersarii contendunt. Ad primum igitur argumentum haec sit generalis responsio: Sacrae litterae liberum hominis arbitrium commendant, sed minime praeuentientem gratiam tollunt, imo oppositum docent variis in locis. Sed singula earum testimonia percurramus. Itaque quod ex Prouerbis obfiscitur, his verbis ab Augustino soluitur (9): „sed nimirum quod „scriptum est hominis est praeparare cor, non bene intelligendo falluntur, vt existiment cor praeparare, hoc est, inchoare sine adiutorio gratiae Dei, ad hominem pertinere. Absit vt sic intelligant filii promissionis, qui quum audierint Deum dicentem, sine me nihil potestis facere, quasi conuincant eum dicentes, ecce sine te possumus cor praeparare.“ Et infra (10): „ecce Dominus admonet „vt praeparemus voluntatem, in eo quod legimus, hominis est praeparare cor, et tamen vt hoc faciat homo adiutat Deus, quia praeparatur voluntas a Domino, et aperit os ita iubendo, vt nemo possit, nisi id faciat adiuuando, cui dicitur, labia mea aperies.“ Deinde, virtus illa secundum quam Deus vnicuique talenta distribuit, non est absque Spiritus Sancti praemotione, vt recte S. Thomas adnotat

(11).

(8) In III. cap. 89.

(10) Numer. 20.

(9) Lib. II. ad Bonif. cap. 9. num. 19.

(11). Quamquam necesse non est, vt in parabolis omnia prorsus rei significatae respondeant. Nec inepte hunc etiam locum exponunt quidam de gratis gratis datis, atque ecclesiasticis muneribus, quae, vt plurimum hominibus naturali virtute exornatis conferuntur: licet haec quoque Deus infirmioribus quandoque largiatur.

Ad verba autem Ioannis respondet Augustinus (12): „vnde accipisti hanc potestatem? Credientibus, inquit, in nomine eius. Si ergo credis, ipsa tibi potestas data est.“ Demum, Apostolici testimonii sensus est, velle bonum quod nobis adiacet Dei gratia operante, vt aderat Paulo vocato iam, atque iustificato, non sufficere ad perfectionem bonorum operum absque gratia Dei cooperante, ob prauam cupiditatem captiuantem in lege peccati, vt subdit ipse dicens: „non enim quod volo bonum hoc facio,“ possibilitatem suae perfectionis in Dei gratia ponens, vt scribit Augustinus (13). Id quod Apocalypseos locus clare ostendit, Deum, scilicet, pulsare ad ostium antequam homo aperiat, ac gratiam Dei vocantem humanae voluntatis praecedere conatus.

Hinc ad secundum argumenti genus ex Patrum dictis constat hanc quoque generalem responsionem adhibeamus. Qui adfirmant nos per liberum arbitrium diuina gratia praemorum ad iustificationem, et ad ampliora beneficia disponi, hi nullo modo nobis contrariantur. Atque id Chrysostomus, Ambrosius, ceterique, vnum si excipias Origenem, adfirmant. Sed paulo apertius quorundam mens exponenda est. Et quidem Hieronymi verba significant, quaestionem inter catholicos et Pelagianos non fuisse, an detur in nobis liberum arbitrium, cuius est velle, et currere, neque an detur gratia consequens, a qua est operis consummatio: igitur erat controuersia de gratia adiuuante, et operante, quae antecedit omnem motum bonae voluntatis.

Augustinus autem rectissime ait, quod bene ventibus bono quolibet temporali acquissimo pacto rependitur gloria aeterna: verum opus habet mortalis homo, vt bene vtatur temporalibus bonis, magisterio diuino, cui certus obtemperet, et adiutorio, vt libere obtemperet, vt loquitur ipse Augustinus proximo capite. Et hoc sensu pactum acquissimum dicit.

Dum vero alio in loco dicit, non defuisse vmquam Deum his qui digni fuerunt, intelligendus ita est, vt Deus ipse eos dignos fecerit

sua

(12) Secunda Secundae, quae aet. XXIV. art. 3.

(13) Enarrat. in Psalm. cxx.

(13) In Oper. Imperf. lib. 3.

sua vocatione, et proposito, vt explicat in Retractionibus (14).

In explicandis demum S. Thomae testimoniis, ex quaestionibus praecipue de veritate deductis, laborandum non esset, si Caietani, aliorumque vellemus responsum adoptare; videlicet, S. Thomam, quum in Summa, tum contra Gentes scribentem (15), ad meliorem, clarioremque formam reduxisse, quod in quaestionibus de Veritate docuerat, atque ex vtriusque Summae locis germanam eius petendam mentem. Ceterum quoniam alii, haud minus insignes S. Thomae discipuli, ostendere nituntur, vtrobiusque sibi constitisse Angelicum Magistrum, lubet aliud hoc ab eis mutuari responsum, quod eo videtur solidius, et ad Sancti Doctoris mentem exactius, quod ipsemet illud suppeditat, vbi haec Apostoli verba exponens: »numquid non audierunt?« cetr. scribit (16): »numquid ergo illi ad quos non peruenit, vtpote si fuerunt nutriti in syluis, excusationem habent de peccato infidelitatis? Ad hoc dicendum, quod secundum sententiam Domini Ioann. xv. qui loquentem Dominum, vel per se, vel per eius discipulos, non audierunt, excusationem habent de peccato infidelitatis; non tamen beneficium Dei consequuntur, vt scilicet iustificentur ab aliis peccatis, vel quae nascendo contraxerunt, vel male viuendo addiderunt, et pro his merito damnantur: si qui tamen eorum fecissent quod in se est, Dominus eis secundum suam misericordiam prouidisset mittendo eis praedicatorum fidei, sicut Petrum Cornelio, Act. x. et Paullum Macedonibus, Act. xvi. Sed tamen hoc ipsum quod aliqui faciunt, quod in se est, conuertendo se scilicet ad Deum, ex Deo mouente corda ipsorum ab bonum,« cetr. Haec S. Thomas.

Tertium argumenti genus ex variis rationibus integratum singularum solutione diluitur. Ac prima quidem sic soluitur. Quum rationalis anima certas materiae dispositiones requirat, est naturalis corporum forma, iisque debetur: igitur et esset etiam gratia naturalis quaedam perfectio, si homo ad illam se natiua potestate disponeret: nam ad vnum, eundemque ordinem, et forma et dispositio pertinent.

Ad secundam respondemus: ipsius Molinae confessione constare, vt refert Herice (17), necessarium non esse, vt quis in Semipelagianorum errores incurrat, meritum solius naturae conatibus concedere, quum

(14) Lib. II. cap. 31.

(15) Prima Secundae, quaest. cix. Rom.

art. 6. ad 2. Et III. cont. Gentes cap. 149.

(16) Lect. III. in cap. 10. Epist. ad

Rom.

(17) Dist. xxvii. de Praed. cap. 7.

quum sufficiat iis gratiam pedissequam subiungere. Quare merito adseruere aliqui, huius sententiae auctores non effugere, quantum par est, Massiliensium doctrinam, imo et Semipelagianismum instaurare mutatis tantum vocibus.

Ad vltimum dicimus, latissimam esse disparitatem inter extrema obiectionis: Sacramenta enim, in quorum participatione dignoscitur Ecclesia visibilis, sensibilibus elementis constare debent; supernaturalis autem res pendere non debet a naturali, nisi huic diuina accedat virtus: quin et ex Sacramentis ipsis constat naturalem dispositionem neutiquam ad obtinendam gratiam sufficere; quandoquidem nemo gratiam vi Sacramentorum percipit, si tantum habeat naturalem contritionem.

CAPVT XXIII.

Liberum hominis arbitrium catholice format: eiusdem essentiam determinat.

Remanet in homine lapsa liberum voluntatis arbitrium.

Posita est libertatis essentia in potentia agendi, et non agendi.

Demonstrant primam propositionem Scripturae testimonia, Ecclesiae definitiones, Patrum traditio, ac Theologorum auctoritas. Vt enim Genesis iv. legimus, Caino dictum a Domino est: »nonne si bene egeris recipies, sin autem male statim in foribus peccatum aderit? Sed sub te erit appetitus eius, et tu dominaberis illius.« Item, Ecclesiastici xv. dicitur: »Deus ab initio constituit hominem, et reliquit illum in manu consilii sui. Adiecit mandata, et praecepta sua: si volueris mandata seruare, conseruabunt te, et in perpetuum fidem placitam facere. Apposuit tibi aquam et ignem: ad quod volueris porrige manum tuam. Ante hominem vita, et mors, bonum, et malum: quod placuerit ei dabitur illi.« Quae sane de primo tantum homine dicta esse, quod aduersarii contendunt, non nisi ineptissime quis diceret: etenim occurrit eadem phrasis Deuteronomii xxx. et Iosue xxiv.

Rursus, Ioannis XIX. ait ad Christum Pilatus: »nescis, quia potestatem habeo crucifigere te, et potestatem habeo dimittere te?« Scripturis igitur clamantibus habet homo lapsus libertatis suae vsuum.

Demonstrant eandem veritatem irreformabiles Ecclesiae definitiones. Nam Synodus Tridentina Can. v. definit (1): »si quis dixerit, liberum hominis arbitrium post Adae peccatum amissum, et extinctum esse, aut rem esse de solo titulo, imo titulum sine re, figmentum denique a Satana inuectum in Ecclesiam, anathema sit.« Et Can. vi. »si quis dixerit, non esse in potestate hominis vias suas malas facere,« cett. Ergo damnans Sacrosancta haec Synodus exortos nuper Lutheranorum, et Calvinistarum errores, qui hominem liberum a coactione fatebantur, definit permanere in homine lapso liberum a necessitate arbitrium, tametsi infirmum ac debilitatum.

Eam quoque Patres demonstrant. Haec enim Athanasius habet (2): »anima liberi arbitrii quum existat, potest ad bona se inclinare, ita bona quoque auersari.« Epiphanius (3): »quomodo liberum arbitrium in hoc mundo? In nobis siquidem situm est credere, et non credere: vbi autem credere, et non credere in nobis situm est, consequens, vt recte agere, et peccare, bonum facere, et malum, nostri quoque sit iuris.« Augustinus autem, cuius maximam super re ista auctoritatem Ecclesia perpetuo agnouit, innumera protulit, quibus libertatem indifferentiae in homine lapso doceret. Nam contra Manichaeos scribens, haec de voluntatis motu ait (4): »si natura, vel necessitate iste motus existit, culpabilis esse nullo pacto potest.« Additque postea (5), voluntatis motum in eo cum motu lapidis conuenire, quod sit vterque proprius naturae, quae mouetur: »verumtamen, inquit, in eo dissimilis est, quia in potestate non habet lapis cohibere motum, quo fertur inferius; animus vero dum non vult non ita mouetur, vt superioribus desertis inferiora diligat: et ideo lapidi naturalis est ille motus, animo vero iste voluntarius.« Ex quibus apparet manifesto, motum esse naturalem, non liberum, vbi in eo, quod mouetur, non est potestas cohibendi motum; atque voluntarium accipi non solum pro spontaneo, et non coacto, verum etiam pro indifferenti, plane li-

(1) Sess. 6.

(2) In Exorth. ad Gentes.

(3) Haeresi 64.

(4) Lib. 1. cap. 2.

(5) Cap. 3.

bero, et praedito potestate reluctandi, motumque cohibendi. Habet similia passim.

Sed praetermittendum non est apertissimum illud Augustini testimonium, quo discrimen adsignat libertatem a coactione inter et libertatem indifferentiae. Sic enim loquitur contra Iulianum (6): »quandiu vero in eadem rectitudine stetit (scilicet primus homo) in qua poterat non peccare, ideo non accepit malus aliquid, hoc est, non posse peccare, quia in eo quod habuit non vsque ad finem remunerationis voluit manere. Quod enim accepturi sunt Sancti, qui in futuro saeculo in corpore futuri sunt spiritali, sine interuentu mortis fuerat accepturus Adam, vt ascendens ab eo, quod posset non mori, ad id perueniret, vbi non posset mori; et ascendens ab eo, quod non peccare posset, ad id perueniret vbi peccare non posset.«

Suffragatur ratio. Quum enim nemo peccet in his quae non potest cauere, iniuste nobis mala opera prohibentur, si haec vitare non possumus; frustra quoque ob hanc ipsam causam sancitae fuissent leges, inutiles comminationes, irritoria mercedis propositio, irreparabilis error, inanis labor, vanus conarus; nulla proinde forent peccata, nullaque virtutum merita: at haec omnia impia, blasphema, ac detestanda sunt: remanet igitur in homine lapso liberum voluntatis arbitrium.

Secundam propositionem suadet primo libertatis idea. Nam nihil est aliud libertas iuxta Augustinum quam voluntatis potestas, quae sua deliberatione potest huc atque illuc flecti. Et iuxta S. Thomam (7) vis electiua mediocum: quum igitur nemo potestatem huiusmodi in iis, quae necessario fiunt, possit apprehendere, neque electionem in iis, quae ad vnum determinata sunt, possit aduenire, S. Thoma docente (8), consequitur inde ad libertatis essentiam pertinere posse agere, et non agere.

Accedit: quod ideo in animalibus brutis non adest electio, quoniam ad vnum secundum naturae ordinem sunt determinata: at humana mens, et voluntas, licet naturaliter determinata sint, et ad beatitatem in communi, et ad summum bonum in se visum, in ceteris tamen omnibus determinationem liberam habent, ortam quidem ex propositione boni, in quo aliqua ratio mali apprehendi va-

T 2

let:

(6) Lib. vi.

(7) Prima Parte, quaest. LXXII. art. 8. art. 2.

(8) Prima Secundae, quaest. XLII.

let: locum ergo in his habet electio, atque libertas. Ita S. Thomas argumentatur (9).

Secundo euincitur propositio ex quo voluntas operum suorum habet dominium et potestatem. Etenim vt Augustinus docet (10): »hoc quisque in potestate habere dicitur, quod si vult, facit, et »si non vult, non facit.« Cui affine illud est, quod docet S. Thomas scribens (11): »dicendum, quod sumus domini nostrorum a- »ctuum, secundum quod possumus hoc vel illud eligere. Electio »autem non est de fine, sed de his quae sunt ad finem, vt di- »citur in iii. Ethicorum. Vnde appetitus vltimi finis non est de his, »quorum domini sumus.« Vbi non loquitur S. Doctor de dominio, quod nihil sit aliud quam motus voluntatis cum aduertentia, vt nonnulli Theologi reponunt; quandoquidem appetitus vltimi finis, ac ipsa huius finis possessio, non est absque motu voluntatis, et tamen iuxta S. Thomam absque dominio est.

Tertio: idem arguitur ex damnatione Baianarum adsertionum. Gregorius enim XIII. ac pridem S. Pius V. has inter alias propositiones damnarunt: »sola violentia repugnat libertati hominis natura- »li,« cetera. Et: »quod voluntarie fit, etiamsi necessario fiat, li- »bere tamen fit.« Repugnat ergo etiam libertati naturali necessitas. Cuius quidem argumenti vim haud infringunt, qui respondent, recte has propositiones damnatas esse in sensu Baii adserentis, peccare hominem etiam in motibus indeliberatis concupiscentiae, et in eo etiam, quod facit necessario. Rectius enim illi dicerent, quod nos dicendum existimamus, verum esse ex opposito, quod motus quilibet concupiscentiae peccatum est, et homo peccat damnabiliter in eo, quod necessario facit; si verum sit quod sola libertas a coactione est vere, et propria libertas. Vt enim Augustinus docet, peccatum est voluntas retinendi, et consequendi quod iustitia verat, et vnde liberum est abstinere; proinde, si in omni concupiscentiae motu est eiusmodi voluntas, et vera, et essentialis libertas in eo est. Vndenam ergo habet, quod nihilominus peccatum non sit? Non aliunde nisi quod ad peccatum requiritur libertas indifferentiae, nec libertas a coactione sufficit. Itaque haec libertas, si ab illa seiungatur, non est vera, et propria libertas, de qua ait Augustinus, vnde liberum est abstinere.

CO-

(9) II. Sent. Dist. xxv. quaest. 1. art. 1.

(10) De Spirit. et lit. cap. 3.

(11) Prima Parte, quaest. lxxxiii.

art. 1. ad 3.

COROLLARIA.

Perspicuum ex his est, non spectare ad libertatis essentiam posse peccare. Non enim pertinet ad rerum essentiam posse deficere, sed ad eorum imperfectionem. Hinc Augustinus dicit (12): »Deus »ipse inquit quia peccare non potest, ideo liberum arbitrium ha- »bere negandus est?«

Insuper, vt S. Thomas ratiocinatur (13): »ita se habet liberum »arbitrium in eligendis iis, quae sunt ad finem, sicut se habet in- »tellectus ad conclusiones. Manifestum est enim quod ad virtutem »intellectus pertinet, vt in diuersas conclusiones procedere possit se- »cundum principia data.« Sed quod intellectus in aliquam conclusionem procedat praetermittendo ordinem principiorum, pertinet ad defectum intellectus: igitur et quod liberum arbitrium plura eligere valeat praetermittendo ordinem finis, non ad essentiam, sed ad imperfectionem arinet libertatis.

Perspicuum quoque est, indifferentiae libertatem, hoc pacto expositam, etiam in statu naturae lapsae ad meritum, vel demeritum requiri; quoniam ad libertatis naturam illa pertinet, vt fusc argumentati sunt. Nec verum illud est, quod aliqui adseruerunt, videlicet, non manere in libero arbitrio relucrandi potestatem, quum sub concupiscentiae dominatu, et gratiae efficacia est. Siquidem nulla boni creati, ac apparentis propositio, nec adhuc summi boni, cognitum tantum abstractiue, iudicii indifferentiam aufert. Exploratum itaque fixumque omnino est, omne meritum esse ex libero arbitrio, atque liberum arbitrium nihil aliud esse, quam potestatem agendi, vel non agendi, non affixam necessitati.

At hic illud obiter notandum venit, quod optime de Schola meriti Theologi distinguere solent. Nam dubitari iuxta illos potest, num ad libertatis essentiam necessaria sit libertas contrarietatis. Cui quae-sito sic respondendum censemus: acceptam libertatem contrarietatis pro potentia eligendi vnum ex duobus positiua contrarietate oppositis, bonum scilicet et malum, ad liberum arbitrium non pertinere, sed ad illud spectare tantummodo quatenus creatum est, nec vltimo fini inhaeret immobiliter. Itaque haec contrarietatis libertas est in homine viatore, non in Beatis, non in Christo, non in Deo. Quod

(12) De Ciuit. Dei cap. vii. §. ad 5.

(13) Prima Parte, quaest. 62. art.

Quod si duo media contraria sint, et neutrum dicat oppositionem ad vltimum finem, libertas contrarietatis ad liberum arbitrium necessaria est; quia mediorem electio seruato ordine finis ad essentiam pertinet libertatis: reperiturque hoc sensu in homine viatore, qui potest tam coniugalem statum, quam virginalem ex. g. eligere; atque vtrumque ad finem vltimum dirigere: reperitur et in Angelis, qui possunt contrarios motus corporibus imprimere, et sibi etiam inuicem obsistere: reperitur in Deo ipso, qui pro suo arbitratu humiliat, et exultat, percutit, et sanat, ducit ad inferos, et reducit.

Hinc libertatem aliam contradictionis Theologi adinuenerunt, quo absolutam libertatis nostrae essentiam exponerent. Quae vt a praecedenti distinguitur, non respicit positivae contraria, sed agere et non agere, velle, et nolle; et definitur libera potestas agendi, vel non agendi. Contingere tamen potest, vt voluntas ad vnam boni speciem determinata sit, ex. g. ad diligendum Deum; quomodo Beatorum voluntas determinata est, vt erat Christi Domini voluntas ante mortem, et nihilominus ad hunc vel illum actum indeterminata maneat. Qui enim Deum in se videt, immutabili necessitate ad illum amandum determinatus est; tamen sua poller libertate in ceteris actibus, qui circa obiecta indifferentia versantur, et ab illa caritate, a qua nequeunt deflecti, imperantur. Similiter Christus coelestem Patrem, quem necessario diligebat, libere orabat, libere etiam illi obtemperabat, dando corpus suum percutientibus. Promouit ita, et operatus es hominum redemptionem, cum potestate ponendi animam suam, ac perfectissima libertate. Verum illam libertatem, qua voluntas ad nullam speciem boni determinata est, libertatem specificationis Theologi appellare conueuerunt; aliam vero, quae ad aliquam boni speciem determinata est, non autem ad hunc determinate actum, libertatem exercitii. Atque vltimam hanc ad meritum sufficere ex eo constat, quod in huiusmodi actu reuera intercedat liberi arbitrii potestas, eiusdemque indifferentia, ac dominium.

CAPVT XXIV.

Novatorum peruersa dogmata circa hominis libertatem referuntur: eorundem obiecta dissoluuntur.

Existere iam pridem aliqui fatalis necessitatis adsertores, quum Phi-

lo-

losophi, tum Haeretici, et inter hos Manichaei. Horum autem errorem nedom aptasse, sed et superasse Nouatores videntur, Lutherus potissimum, et Caluinus. Primus enim, praeter alios ferme innumeros errores, dogmatizatus est, fuisse in hominibus post Adami culpam liberum arbitrium extinctum, vel amissum, adeo vt manserit res de solo titulo, vel titulo sine re. Insuper addens, nec per Dei gratiam posse hominem lapsum diuina seruare praeccepta, et Deum praecipere nobis impossibilia. Fuit vero Martinus Lutherus (vt aliquid de illo dicamus) Apostata Ordinis Eremitarum S. Augustini Congregationis Saxoniae, Islebii in Mansfeldensi Comitatu natus anno 1483. Nullum ille non mouit lapidem, quo Christi Ecclesiam vastaret, variis editis voluminibus arrogantia, et errore plenis. Atque eo tandem impudentiae venit; vt excusso omni Religione, ac fidei iugo, vxorem duceret, Christoque eriperet Catharinam de Bore.

Lutheri autem erroribus affinia sunt Ioannis Caluini scita. Docuit siquidem, humanam voluntatem nullam habere mali, aut boni electionem, nec accepta gratia suae optionis esse, vel optemperare, vel obsistere; adeo vt instar brutorum sine aliqua libertate illa moueatur. Itaque in eo Lutherus et Caluinus consonant, quod liberum hominis arbitrium negarint, siue agendi, et non agendi facultatem: at in eo videntur discrepare, quod velit Lutherus illud esse velut quoddam inanime ac mere passivae se habere: Caluinus vero concedere videatur, illud se mouere, atque vitaliter agere, et liberum etiam esse, si libertas coactioni opponatur: nam voluntatem sponte moueri dicit. Sed hoc dicere de vtroque hoc haeretico iure possumus: habere scilicet, illos diuersam faciem, sed caudam ad inuicem colligatam. Natus autem est Caluinus Nouioduni in Picardia ann. 1509. Scripsit adhuc iuuenis, atque annos natus 26. libros Institutionum congestis erroribus, et argumentis ex Melancone, Hyperio, Sarcerio, et Oecolampadio. Coepit posthac errores suos audacius disseminare, sacrarum imaginum cultum execrari, dies festos, tremendum Missae Sacrificium, Catholicae item Ecclesiae Dogmata, ac Traditiones. Quem sequuti auctores post eius vitam sunt Theodorus Beza, alique. Sed haec pro nostro munere.

Obiecta modo in examen vocemus, quibus errores suos praemunere. Sunt haec: I: sanctarum Scripturarum phrasae ita sunt accipiendae, vt nihil viribus humanis derur, et doceatur quid in nobis fieri possit, non quid ipsi efficere valeamus. Enim Ezequielis

xviii.